

HÍREK

Telegdi-Roth Károly tiszteleti tag kitüntetése. Hazánk felszabadulásának 10. évfordulója alkalmából magas kitüntetésben részesült Telegdi-Roth Károly, társulatunk tiszteleti tagja, az őslénytan professzora. Fényes ünnepség keretében nyújtották át neki a Magyar Népköztársaság Munkaérdemrendjét.

Kitüntetése az egész magyar geológusi karnak és így Társulatunknak is öröm és elismerés. A kitüntetésben a magyar geológusok egyik legkiválóbb képviselőjének megbecsülését is látjuk.

Telegdi-Roth Károly érdemeit a geológusok jól ismerik. Tudjuk, hogy tanulmányait igen széles látókör és fejlett kritikai szellem jellemzi. Magyarország geológiája c. könyve negyed évszázaddal ezelőtt jelent meg s oly tökéletes szemlélettel készült, hogy a benne fölvetett gondolatokat az időközben végzett részletvizsgálatok mind igazolták. Ugyancsak jól ismert a Bakonyhegység fiatal mezozoos fejlődéstörténetéről szóló jelentős értekezése is, amely egyik legkitűnőbb munkája a hazai földtani irodalomnak. Őslénytani vonalon az egri fauna korszerű feldolgozását köszönhetjük neki egyebek között s főleg 1953-ban megjelent Ősállattan című egyetemi tankönyvét. Ez a könyv a tankönyvek szokásos keretein túlnöve, gyakorlati szempontból is nélkülözhetetlen a magyar geológusoknak és bányászoknak.

Telegdi-Roth Károlynak az alkalmazott földtan területén is hivatlatlan érdemei vannak. Bauxit-, kőszén- és kőolajtelepeink felkutatásával és feltárásával egyaránt maradandót alkotott a tudomány és népgazdaságunk fejlesztésében.

Társulatunk minden tagja őszinte megbecsüléssel és szeretetteljes ragaszkodással ünnepli Telegdi-Roth Károly tiszteleti tagunkat magas kitüntetéssel alkalmából és kéri, hogy Társulatunk életében továbbra is legyen olyan tevékeny részt, mint eddig.

Maurice Lugeon (1870—1953). E lángelkű geológus életpályája apró svájci falucskából indult el. Édesapja mint szobrász Párisban kap munkát, majd családjával együtt — Maurice ekkor 6 éves volt — visszatér Svájcba és a lausannei katedrális díszítésén dolgozik. Ettől az időponttól kezdve Maurice Lugeon élete és munkássága Lausannehoz kapcsolódik. A gazdag Svájcban a művészek szegények: Maurice taníttatására nincs pénz. 6 éves korában mint bankkifutó kénytelen kenyeret keresni és csak a tanonciskolát végezheti el. 10 éves, amikor egy iskolai kirándulás felkelti érdeklődését a földtan iránt. 12 éves korában megismerkedik a Geológiai Múzeum két munkatársával, akik megajándékozzák egy kis ásványgyűjteménnyel és megtanítják az ásványok meghatározására. Ekkor már minden szabad idejét a természettudományoknak szenteli. A Múzeum egyik munkatársa magával viszi a 15 éves fiút földtani útjaira, ahol elsajátítja a térképezés alapfogalmait. 16 éves, amikor megürül egy állás a Múzeumnál, amelyre Lugeon is alkalmazzák. Havi 70 frank nagy pénz, a fiatal Lugeon munkája mellett gyors tempóban akarja pótolni tudása hézagait. A túlfeszített munka következtében azonban beteg lesz és egy évet várnia kell; így csak 20 éves korában végzi el a gimnáziumot. Gimnáziumi éve alatt többféle állást vállal, hogy eltartsa magát: az érettségi bizonyítvány elnyerése után a Botanikai Múzeumban dolgozik. Botanikai tudása később, geológusi pályája során csodálatra készítette kartársait és hallgatóit is. Egyetemi éveit is az anyagi gondokkal való küzdelem jegyében zajlanak le.

Tudományos dolgozatai 17 éves kora óta sorban jelennek meg. Mestere Renévier magával viszi az alpi területre, ahol kifejlődik megfigyelőképessége és kíváncsian áll meg olyan jelenségek előtt, amelyek mellett a szakemberek gondolkodás nélkül továbbmennek. Tektonikai megfigyeléseiről 23 éves korában előadást tart a Svájci Természettudományi Társulatban, amely élénk vitákra ad alkalmat s azóta »forradalmárnak« tartották. 25 éves korában megjelenik doktori disszertációja, mely már méltán feltűnést kelt. 1897-ben magántanár, 1898-ban, 28 éves korában a lausannei egyetem

rendkívüli tanára. 1901-ben a francia Földtani Társulat előtt kifejté nézeteit, amelyek alapjaiban változtatják meg a tektonikát és új távlatokat nyitnak a földtan számára. Szívós kutatómunkája mellett a zseni kétségtelen megnyilvánulása volt, ahogy a hegység-szerkezetéről addig vallott nézeteket forradalmasította, amivel 31 éves korára világhírűvé vált.

Röviddel ezután L u g e o n elgondolásait a Kárpátok szerkezetére is alkalmazza anélkül, hogy azokat valaha is látta volna. Az 1903-as bécsi Nemzetközi Geológus-Kongresszus nagy tudománytörténeti jelentőségű ülésén fényesen igazolódik L u g e o n elmélete, úgy hogy azt Ü h l i g is magáévá teszi.

L u g e o n nagy volt mint oktató is. Keze alól számos neves geológus került ki, mint A r g a n d, F a l l o t, J e a n n e t stb. Előadásaira a világ minden tájáról jelentkeztek hallgatók. Kedvenc helye a Laboratórium volt, melyet saját költségén bővített ki. De az oktatás lényeges részét a természetben végezte el. Hallgatói munkáját a legapróbb részletekig ellenőrizte és tőlük a lehető leglelkismeretesebb munkát követelte meg. Tanítványai szétszórták a világ minden tájára, de legtöbbjük megtartotta a kapcsolatot Mesterével.

(Bulletin de la Soc. Géol. de France, F. IV., fasc. 4—6, 1954. teljes irodalomjegyzék.)

Emmanuel J. de Margerie (1862—1953). Pályáját csodagyermekként kezdte: még nem volt 15 éves, amikor L a p p a r e n t A. előadásait hallgatta és 15 éves korában tagja lett a francia Földtani Társulatlak. 16 éves korában részt vett az első nemzetközi geológuskongresszuson és attól kezdve minden következő kongresszuson egészen 1952-ig, amikor az algiri kongresszus a 90 éves tudóst egyhangúan díszelnökévé választotta. E hosszú életpálya folyamán de M a r g e r i e a földtan és földrajz szinte minden ágával foglalkozott. Kifűnő nyelvtudása, óriási olvasottsága és hallatlan munkabírása, testi hibája ellenére — a 18 éves korában történt combtörés következtében egyik lába rövidebb volt a másiknál — fáradhatatlan terepjárása szinte a tudás tárházává tették. Hatalmas tudását igyekezett mindig geológusársai rendelkezésére bocsátani, erről tanúskodnak publikációinak száza is. A. H e i m m e l együtt megteremtették a tektonika nyelvzetét: 1888-ban megjelent együttes művükben 725 francia, 825 német és 460 angol műszót alkottak és határoztak meg. A geográfusok számára még ma is alapvető műnek számít 1888-ban megjelent morfológiai munkája. A »Földtani bibliográfiák katalógusa« a kutatók nélkülözhetetlen segédeszközévé vált. A francia földtanak nagy szolgálatot tett de M a r g e r i e E. S u e s s: »Das Antlitz der Erde« c. hatalmas műve francia nyelvre való átültetésével. A francia kiadást számos illusztrációval és bőséges irodalomjegyzékkel egészítette ki.

De Margerie tektonikai munkálatai mellett mint a straszburgi egyetem tanára munkatársaisal együtt megszerkesztette Elzász és Lotharingia földtani térképét. Több alkalommal járt Amerikában. Egyik észak-amerikai tudóstársa szerint »de Margerie jobban ismeri az Egyesült Államok földtánát és földrajzát, mint a legtöbb amerikai, beleértve a Földtani és Földrajzi Társulatok tagjait is«. De M a r g e r i e kezdeményezésére és hathatós közreműködésével készült el Afrika földtani térképe is. Legutolsó munkái: a »Critique et Géologie« és »Études américaines« értékes tudománytörténeti dokumentumok.

(Bulletin de la Soc. Géol. de France. T. IV, fasc. 4—6, 1954 teljes irodalomjegyzék.)

■ **Az 1954. évi párizsi III. Nemzetközi Kristálytani Kongresszus.** Az 1954. július 21—30 között tartott III. Nemzetközi Kristálytani Kongresszuson mint a Magyar Tudományos Akadémia küldöttje, ketten vettünk részt N e m e c z Ernő professzorral. A Kongresszuson harminc nemzetnek mintegy ezer szakembere jelent meg, közöttük a kristálykémia világhírű kutatói, mint L a u e, M., B r a g g, L., B r o g l i e, M. (a Kongresszus elnöke), B e r n a l, J. D., E v a n s, R. C. A Szovjetunió Tudományos Akadémiáját hattuág küldöttség képviselte Z s d a n o v, G. S. akadémikus vezetésével.

A Kongresszus üléseit a Sorbonne termeiben tartotta. A bejelentett előadásokat (közel 400-at) 17 szakosztályban tartották meg az előadók, ezeken kívül még két megbeszélést tartottak. Egyszerre 4—7 szakosztály ülésezett, egy-egy előadás időtartama 5—10 perc volt, csak így volt lehetséges a rendkívül nagyszámú előadásnak aránylag rövid idő alatt való lebonyolítása. Az előadók között számban fizikusok és kristálykémikusok vezettek, de szép számmal tartottak előadásokat metallografusok, fizikokémikusok, sőt biokémikusok is. A legtöbb előadás az 1. szakosztály: Műszerek és

metódusok (öt ülés, 49 előadás), a 6. szakosztály: Organikus anyagok szerkezete (öt ülés, 43 előadás), a legkevesebb a 10. szakosztály: Űvegek (egy ülés, 3 előadás) hangzott el. Igen látogatottak voltak az agyagásványokkal foglalkozó szakosztály ülései (öt ülés, 31 előadás).

A kongresszussal kapcsolatban a Sorbonne előtermében és folyosóin rendezett kiállításon ásványoptikai, de főként röntgenografiai kutatásokat szolgáló legmodernebb műszerek, szerkezetmodellek, egykristályok kerültek bemutatásra. Igen nagy érdeklődést váltott ki az egymilliósoros nagyítást elérő térelektronmikroszkóp, melyet Müller, E. professzor eljárása alapján a Leybold-cég gyárt.

A Kongresszus tagjai megtekintették az Alumínium centenáriuma c. kiállítást, a Jardin des Plantesban elhelyezett igen gazdag, de kevésbé gondozott ásványgyűjteményt, az ennek keretében bemutatott Haüy emlékkiállítást, az École supérieure des Mines szintén igen gazdag ásvány-kőzetgyűjteményét, részt vettek a Versaillesban rendezett nagyszabású fogadáson és néhány érdekes kiránduláson is. A magyar küldöttek lekéstek a nagyobb kirándulásokra való jelentkezésről, így csak az egy napos provinci agyagbánya megtekintésére rendezett kiránduláson vehettek részt.

A számunkra oly tanulságos kongresszusi kiküldetés alkalmával sok külföldi kollegával ismerkedtünk meg, folytattunk eszmecsere-t, létesítettünk csereviszonyt.

Koch Sándor